

PROBLEMS IN ENGLISH TRANSLATION

Iroda Jakbarova

Namangan State Institute of Foreign Languages

ABSTRACT

In this article, the texts to be translated from English, the main problems that arise in translation, the grammatical solution and their analysis, and the problems related to terms in translation are considered.

Keywords: Scientific and technical texts, logic of translation, phonetics of the language, scientific translation, terms

KIRSH

Bugungi kunda zamonaviy globallashuv va madaniyatlararo aloqalarning jadal rivojlanishi, xalqaro aloqalarni kengayib borishi, davlatlar o'rtasidagi savdo-iqtisodiy va moliyaviy aloqalarning rivojlanishi, Yevropa mamlakatlari va butun dunyoning integrallashuv jarayonining kuchayib borishi, fan va texnologiyalarning rivojlanishi, ilmiy va texnikaviy ma'lumotlarning doimiy ravishda uzviy almashib borishining samarali omillari sifatida hozirgi kunda chet tillarining ahamiyati katta e'tiborga sazovordir. Shuningdek, iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy va madaniy taraqqiyot bosqichida chet tili dunyoning turli xalqlar vakillari o'rtasida og'zaki va yozma aloqa vositasi sifatida keng qo'llanilib kelmoqda. Bilim va texnologiyalar jadal rivojlanishi oqibatida zamonaviy davr bugungi jamiyatda barcha jihatlarni qamrab olgan holda va zamonaviy iqtisodiyot o'zgarib borayotgan sharoit davrida, shuningdek turli xil sohalariga tegishli ilmiy va texnik matnlarni tarjima qilishda amaliy ko'nikmalarga ega bo'lgan tarjimonlar – mutaxassislar bugungi kunda alohida ehtiyojga munosibdir. Shu sababli keng bilimli tarjimon mutaxassislarga ehtiyoj kun sayin ortib bormoqda.

ASOSIY QISM

Ilmiy va texnik matnlarni tarjima qilish jarayonida quyidagi talablarga amal qilinishi lozim: tarjima ekvivalentiga, tarjima aniqligiga, tarjima ma'lumotlar sifatiga, tarjima mantiqiylikiga va uning yoritilish sifatiga. Ilmiy-texnik matn sifatli tarjimaga ega bo'lishi uchun, tarjimon quyidagi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim:

- Chet tili nazariyasi, tilning fonetikasiga, leksikasiga va grammatik tuzilishi haqida bilimga ega bo'lishi lozim;
- Ilmiy va texnik matnlarni tarjima qilish xususiyatlar ko'nikmasi amaliyotiga;
- Lingvistik amaliy bilimga (tarjima usullari, transformasiya, so'zlar ekvivalentini almashtirish ko'nikmasi, so'zlar qo'shish ko'nikmasi, atamalar bilan tasvirlash ko'nikmasi va hokazo);
- Matnni tarjima qilish jarayonida gap mazmuni va jummalarni ishlata olish ekstralingvistik bilim va qobiliyatiga ega bo'lish lozim (bunda maxsus ilmiy – texnik matnni tarjima qilishda yetarli ma'lumotlarga ega bo'lish talab qilinadi)

Eng asosiysi tarjimada bilinmas muammolardan biri bu tarjimon “ilmiy tarjima” nima ekanligini to’liq tushunchaga ega bo’lmaslik. Ilmiy tarjimani muvaffaqiyatli bajarish uchun, uni boshqa tarjima turlaridan farqi nimada ekanligini tarjimon tasavvurga ega bo’lishi shart.

Ilmiy matnlarni tarjima qilishda o’ziga xos xususiyatlar mavjud - bu umumiy ma’lumotlardan material muammolarni belgilab olish va ularning yechimini taqdim etish usulidir. Misol uchun Ingliz tilida matn qismlarini bir-biriga bog’lash uchun, shuningdek, bitta ibora ma’nosidan boshqa ibora ma’nosiga o’tish uchun, turli maqsadlarda ishlatiladigan bir qancha so’zlar va iboralar mavjud. Misol uchun:

- shuningdek (in addition, moreover, furthermore...);
- shunga qaramsdan (although, however, despite, in spite of, nevertheless...);
- boshqa so’zlar bilan ifodalaganda (in other words);
- misol uchun (for example, for instance...)[2.B.50-54].

Tarjimada atamalarga oid muammolar. Ilmiy tafakkurning yetakchi shakllaridan biridir va u ma’noni anglash va idrok etish tushunchalari bilan bog’liqdir. Ilmiy matndagi deyarli har bir atama leksik birlik bo’lib turib, u maxsus leksik birliklar ma’nolaridan birini ifodalaydi. Bu leksik birliklar esa atamalar kategoriyasiga mansubdir.

Umuman olganda atama bu fan va texnologiyalar kesimida ma’lum bir sohaga xos bo’lgan so’z yoki iboradir. Atama tilshunoslikda aniq semantik chegaralarga ega. Shundan kelib chiqadiki, atamalar bu ma’lum bir fanga tegishli og’zaki iboralar bilan mustahkamlangan tushunchalar tizimidir. Agar umumiy tilda (atamadan tashqari) so’z ko’p manoga ega bo’lsada, u atamalar kategoriyasiga tushib qolsa, ushbu so’z aniq ma’noga ega bo’lib qolib, tarjimada esa uning atamadagi ma’nosi qo’llaniladi. Qo’llanilish va miqdoriy jihatdan, ilmiy uslub matnlarida atamalar maxsus lug’atlari boshqa turdagi lug’atlardan kengroq foydalaniladi. Ular quyidagilar: nomenklatura nomlari, professionallik lug’at va atamalar, kasbga oid jargon va boshqalar. Ushbu leksika ilmiy matndagi barcha sohalarida keng qo’llaniladi (yani matn klassifikasiyasida, matn tuzulishida va uning funksiyasida, matn komponentlarida va faktorlari ham inobatga olinadi). O’rtacha hisobda, atamalarga oid yoki terminologik lug’at ilmiy matnlarning umumiy lug’at boyligidan 20 foizini tashkil qiladi. Tarjimada grammatikaga oid muammolar. Ilmiy muloqot uslubida o’ziga xos grammatik xususiyatlar mavjud. Masalan ingliz tilidan o’zbek tiliga ayrim matnlar tarjima qilinganda, bazi hollarda leksik ma’no yo’qolishi va fe’llar mavhum ma’noga ega bo’lish holatlari kuzatiladi. Misol uchun:

- It seems very interesting – Bu juda qiziq ko’rinadi.
- He probably got a cold – Balki u shamollab qolgan.
- Ali feels himself strange – Ali o’zini g’alati his qilayapti.

Bu hollarda ot birikmalarining o’rniga semantik yuklama fe’llarga tushushini ko’rishimiz mumkin. Boshqacha qilib aytganda fe’llar ushbu gaplarda muhim grammatik vazifani bajarib kelmoqda. Shuningdek, ingliz tilidagi ilmiy uslub matnlarda mavhum fe’llar ham ko’p hollarda ishlatiladi:

- Many houses were built in short term – Ko’pgina uylar qisqa mudatda qurilgan;
- Some new planets were discovered in mid of 2000’s – 2000-yillarda bir qancha yangi sayyoralar kashf qilingan (topilgan).

Yuqorida ko'rsatilgan misollarda ko'rinib turibdiki bunda mavhum otlar ingliz tilida ham keng qo'llaniladi va asosiy yuklama fe'llarga qaratilgan yani majhul nisbat fe'llariga. Tadqiqotni yana qiziqarli tarafi shundaki, bugungi kungi lingvistikasida ingliz tilida hozirgi zamon fe'llarning qo'llanilish foizi o'tgan zamon fe'llari bilan teng, bunda albatta ilmiy matnning kontekstiga bog'liq.

XULOSA

Zamonaviy texnologiyalarning rivojlanishi sababli, bugungi davrda dunyoning turli mamlakatlaridagi olimlar tezkor ma'lumot almashish va qo'shma tadqiqotlar olib borish imkoniyatlariga ega bo'lib, ushbu aloqa vositalari tufayli zamonaviy ilmfan misli ko'rilmagan natijalarga erishilmoqda. Bunday sharoitda ko'pgina ishlab chiqaruvchi tashkilotlar ilmiy adabiyotlarning yuqori sifatli tarjimasiga ehtiyoji sezilarli darajada oshib bormoqda. Tarjimonlar esa ilmiy adabiyotlar tarjimalarini doimiy ravishda o'zining so'z boyligiga qo'shib borishi, atamalarni tushunish qobiliyatini oshirib borish va ularning ma'nosini bilishi shartdir.

Shuning uchun ilmiy-texnik atamalni tarjima qilishda tarjimon avvalam bor ilmiy-texnik nuqtai nazardan ma'noga katta e'tibor berishi lozim, keyinchalik esa ilmiy-texnik tor atamali bilan solishtirilish ko'nikmasiga ega bo'lish lozim.

ADABIYOTLAR

1. Bakhriddinova, D. (2020). EUPHEMISMS ABOUT "GETTING FIRED" IN ENGLISH AND UZBEK. Журнал иностранных языков и лингвистики, 1(1), 30-34.
2. Baymatov, A., & Bakhriddinova, D. (2020). "EVFEMIZM"–NUTQ VOSITASI SIFATIDA. Архив Научных Публикаций JSPI.
3. Bakhriddinova Dildora Oktamovna. "The etymological gradual development of euphemisms". ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. Year:2020, Volume: 10, Issue:10. First page: (578) Last page : (583). Online ISSN: 2249-7137.